

ONLINE PRAKTIJKDAG

MAANDAG 6 DECEMBER 2021
10:00-17:00 UUR

SCHOUWERS
ERONDER

GELDZORGEN BIJ MENSEN IN KWETSBARE POSITIES WIE HELPT MIJ ALS IK HET NIET (MEER) WEET?

Veel hulp nodig voor ex-delinquenten

“Begin eerder, vraag door en werk samen”

De financiële situatie van ex-delinquenten is vaak complex. De overgang van detentie naar samenleving kent hobbels door het ingewikkelde systeem van regels en toeslagen. Vaak was geld al aanleiding tot delinquent gedrag en omdat geldproblemen meestal niet opgelost zijn bij terugkeer in de maatschappij, ligt recidive op de loer. Gercoline van Beek is senior onderzoeker en promovenda van de Hogeschool Utrecht. Vincent de Noord is toezichthouder bij Reclassering Nederland. Samen schetsen zij de situatie.

Gercoline van Beek deed onderzoek naar de complexiteit van financiële problematiek onder reclasseringscliënten. Eerst wat cijfers: uit haar onderzoek onder 250 dossiers blijkt dat bij 246 daarvan een financieel probleem speelt. Bij ruim 200 dossiers gaat het om daadwerkelijke schulden, ruim 75 procent dus. De cijfers ziet Vincent de Noord terug in de praktijk. “Jaarlijks keren zo’n 30.000 mensen terug in de maatschappij. We zien allerlei problematische situaties, maar bij bijna allemaal spelen er financiële problemen.”

Praat erover

Gercoline ontdekt in haar onderzoek een sterke relatie tussen financiële problematiek en delict gedrag. Zij benadrukt dat het niet altijd duidelijk is hoe die relatie precies zit en dat het vaak gaat om een ‘kip-of-het-ei-kwestie’. “Plegen mensen een delict omdat ze in de schulden zitten, of komen ze in de schulden door crimineel gedrag?” Vincent: “Dat is ook lastig te onderscheiden. Cliënten vinden het namelijk lastig om erover te praten. Je komt er niet altijd achter.” Het is voor hem geen reden om het er dan maar niet over te hebben en hij wordt hierbij gesterkt door het onderzoek van Gercoline. “Vraag juist door, toon begrip. Verdiep je in de persoon en kijk samen terug op wat hij allemaal heeft meegemaakt. Dat helpt jou in je hulpverleningstraject en jouw cliënt voelt zich gezien. En dat aspect is heel belangrijk.”

Begeleiding nodig

Een financieel lastige situatie ligt niet zelden ten grondslag aan een nieuw vergrijp. Gercoline: “De gevolgen van schulden zijn groot; het ontregelt en levert stress op. Recidive ligt dan op de loer.” Het is dus belangrijk deze mensen te begeleiden bij hun financiële problemen en administratieve handelingen. Vincent: “Als iemand in detentie gaat, mag je toch hopen dat het systeem helpt en bijdraagt om hier ook weer goed uit te komen. Het tegendeel is vaak het geval. Je krijgt er zelfs nieuwe problemen van. Een voorbeeld: na zo’n veertig dagen detentie verliest iemand het recht op uitkering. Daarna moet alles opnieuw in gang gezet worden. Mensen raken ontmoedigd en gefrustreerd door het systeem van regels, toeslagen en instanties.

Ze hebben veel hulp nodig om hierin een weg te vinden.” Gercoline schetst het mogelijke vervolg. “Ze zien geen uitweg meer en gaan terug de criminaliteit in. Het vertrouwen in het systeem wordt steeds minder. Ze geven aan: ‘ik word toch niet gezien, ik word toch niet geholpen.’ Heel schrijnend.”

Struisvogelgedrag

Gercoline licht verder toe: “Inkomen zorgt voor stabiliteit, maar een uitkering aanvragen duurt dus lang en betekent veel regelwerk. Een baan vinden is niet eenvoudig voor een ex-gedetineerde. Ook kunnen veel zaken alleen geregeld worden als er een regulier adres is. Als detentie langer dan een maand heeft geduurd, is dit vaak niet het geval. Daar komt ook nog eens bij dat een relatief grote groep een licht verstandelijke beperking heeft. Zij lopen vast in de communicatie, die meestal niet aansluit op de belevingswereld en het niveau van de klant.” Dat dit kan leiden tot struisvogelgedrag ziet Vincent in de praktijk. “De papierwinkel groeit ze boven het hoofd, mensen raken de weg kwijt en haken af.” De weg terug naar criminaliteit is dan zomaar ingeslagen.

Voorbereiden

Het mooiste zou het zijn als administratieve en financiële zaken al voorbereid worden voordat iemand uit detentie komt, zeggen Gercoline en Vincent. “We hebben het systeem nogal complex ingericht, met toeslagen, verzekeringen en procedures. Als dat soort zaken pas geregeld kan worden als ze uit een inrichting komen, ben je te laat.” Vincent ziet er zeker heil in, maar geeft aan dat dit niet de taak van de reclassering kan zijn. “Dit moet een interne trajectbegeleider begeleiden en het staat of valt natuurlijk met de medewerking van de gedetineerde zelf.”

Samenwerking

Beiden pleiten voor intensieve samenwerking tussen reclassering en schuldhulpverlening. Gercoline: “Je hoeft echt niet alles van de expertise van de ander te weten, maar wees wel nieuwsgierig naar elkaars werkwijze, zet elkaars sterke punten in en werk samen, liefst al vanaf het begin van het traject.” Vincent: “Als reclasseringsmedewerker zijn we gewoon niet kundig genoeg op het financiële vlak, dat kan voor belemmering zorgen. In samenwerking met Gercoline zijn er wel trainingen voor ons opgezet om wegwijs te worden op het gebied van schuldhulpverlening. Dat gaat in op durven bespreken, taboes wegnemen en vooral ook weten wat je wel en niet kan doen. Ook komt het belang van samenwerking aan de orde.” Vincent werkt veel samen met het Expertisecentrum Financiën in Rotterdam. Een warm netwerk is belangrijk, zegt hij, omdat de materie complex is. “Het is fijn dat je elkaar kent, hierdoor haken andere vakgebieden ook makkelijker aan waardoor je sneller kunt schakelen.” Ook vindt hij het een mooi signaal naar cliënten. “Zij zien dat wij ook *struggelen* met dit soort dingen.”